

УДК 81'25'367.4.622

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-212-36>**ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ РІШЕННЯ В АНІМАЦІЙНОМУ ФІЛЬМІ
«МАВКА. ЛІСОВА ПІСНЯ»****TRANSLATION SOLUTIONS IN THE ANIMATED FILM
«MAVKA. THE FOREST SONG»****Тимошук Н. М.,***orcid.org/0000-0001-5638-5825**Web of Science Researcher ID: L-8431-2018**Scopus Author ID: 58094116400**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Вінницького торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету*

Стрімкий розвиток кіноіндустрії та її превалююча роль у сучасному світі зумовлюють увагу лінгвістів до проблем кінотексту та кінодискурсу. Стаття присвячена дослідженню особливостей англо-українського перекладу анімаційного фільму «Мавка. Лісова пісня», створеному на основі однойменного твору Лесі Українки. Авторкою обґрунтовано актуальність дослідження з позицій сучасної лінгвістики та перекладознавства. У статті висвітлено особливості локалізації тексту, адаптації культурно специфічних елементів, передачі гумору, іронії та прагматичного змісту оригіналу, проаналізовано численні приклади адаптації лексичних одиниць, фразеологізмів та ідіоматичних висловів, обґрунтовано важливість їхньої відповідності локальному культурному контексту. Особлива увага приділяється використанню національного колориту та збереженню прагматичного ефекту, що досягається завдяки творчим підходам до перекладу гри слів, каламбурів та римованих фрагментів. Аналізуючи відтворення комічних елементів у перекладі, виявлено системний характер вживаних різноманітних лінгвостилістичних прийомів і засобів. Саме їх вибір і вміння використовувати забезпечують адекватне смисловідтворення, яке має при цьому бути доступним для сприйняття представниками іншої мовної культури. Результати дослідження демонструють, що перекладацькі рішення, реалізовані в анімаційному фільмі «Мавка. Лісова пісня», ефективно виконують завдання локалізації, адаптуючи текст до культурних і лінгвістичних особливостей української аудиторії. Перекладачі вдало інтегрували українські реалії, зокрема через використання ідіом, фразеологізмів та стилістичних прийомів, які підкреслюють місцевий колорит і роблять текст близьким до розмовної української мови. Використання українських фразеологізмів сприяло збереженню змісту оригіналу та досягненню схожого емоційного ефекту, при цьому забезпечуючи органічність у сприйнятті тексту.

Ключові слова: анімаційний фільм, переклад, локалізація, культурна адаптація, фразеологізми, прагматична адаптація.

The research paper investigates the peculiarities of the English-Ukrainian translation of the animated film «Mavka. The Forest Song». The author substantiates the study's relevance from the standpoint of modern linguistics and translation studies. The article highlights the peculiarities of text localization, an adaptation of culturally specific elements, conveying humor, irony, and pragmatic content of the original, analyzes numerous examples of the adaptation of lexical units, phraseological units, and idiomatic expressions, and substantiates the importance of their compliance with the local cultural context. We focused on preserving the pragmatic effect achieved through creative approaches to translating wordplay, puns, and rhyming fragments. When translating animated films, it is necessary to consider the differences in mental and cultural traditions. Analyzing the reproduction of comic elements in translation, the article reveals the systematic nature of various linguistic and stylistic techniques and means. Their choice and the ability to use them ensure adequate meaning reproduction, which should be accessible to representatives of other linguistic cultures. The results of the study demonstrate that the translation solutions implemented in the animated film «Mavka. The Forest Song» effectively fulfill the task of localization, adapting the text to the cultural and linguistic peculiarities of the Ukrainian audience. The translators have successfully integrated Ukrainian realities, mainly through idioms, phrases, and stylistic devices that emphasize the local flavor and make the text close to the spoken Ukrainian language. Ukrainian

phraseology helped preserve the original's meaning and achieve a similar emotional effect while ensuring an organic perception of the text.

Key words: animated film, translation, localization, cultural adaptation, phraseology, pragmatic adaptation.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток кіноіндустрії та її превалююча роль у сучасному світі зумовлюють увагу лінгвістів до проблем кінотексту та кінодискурсу. На слушну думку Наталі Іваницької, «специфіка мови кіно та кіноперекладу є об'єктом дослідження філологів не випадково» [1, с. 103], адже сучасна кіноіндустрія є потужним інструментом у формуванні масової культури, фільми знаходять глядачів по всьому світу і не обмежуються аудиторією країни, в якій вони були створені.

Анімаційний фільм – це культурний феномен, який визначає, зміцнює і перетворює світогляд глядача; він є соціально-мовним витвором, що поєднує в собі різні семіотичні системи. Загальна орієнтованість анімаційного фільму на надання культурно-естетичного впливу на глядача, а також його комунікативний соціально-мовний феномен ускладнюють роботу перекладача, найважливіше завдання якого полягає в тому, щоб зберегти прагматичний ефект оригіналу й запропонувати адекватний переклад, який відповідає вимогам передачі прагматичного значення вихідного висловлювання.

Актуальність нашої публікації зумовлена необхідністю аналізу особливостей перекладу англійськомовних анімаційних фільмів, які сьогодні є сферою контакту культур. Численні розвідки українських і зарубіжних лінгвістів щодо проблем кіноперекладу також засвідчують актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою для написання цієї розвідки стали дослідження українських і європейських вчених у галузі мовознавства та перекладу, зокрема Г. Готтліба, Х.Д. Сінтаса, Ф. Карамітроглу, Г.М. Кузенко, Н.В. Бідашук, О.В. Борисової, Н.Б. Іваницької, Л.Я. Терещенко та інших. У своїх працях вони зосереджували увагу на вивченні аудіовізуального перекладу, ролі субтитрування у формуванні професійної ідентичності перекладачів, жанрово-стилістичних особливостей перекладу, а також на технічних аспектах цього виду перекладу.

Вітчизняне перекладознавство лише поодинокими публікаціями долучилося до вивчення особливостей перекладу анімаційних фільмів. Зокрема, І.І. Шахновська та О.В. Кондратьєва досліджували прагматичний аспект відтворення культурно специфічних лексичних одиниць в українських перекладах американських анімаційних фільмів [2]. Способи відтворення фразеологізмів в англо-українському перекладі анімаційних фільмів вивчали Гастинщикова Л.О. та Полякова О.В. [3]. Наукові розвідки О.В. Полякової присвячено розкриттю проблематики ліпсінк-відповідника як одиниці ліпсінк-перекладу в українському дубляжі англійськомовних анімаційних фільмів, науковиця запропонувала стратегії та підстратегії добору ліпсінк-відповідників під час проведення передперекладацького та перекладацького етапів в дубляжі анімаційних фільмів [4; 5; 6].

Мета дослідження. Цією публікацією ми маємо на меті проаналізувати особливості перекладу одиниць кінотексту і визначення перекладацьких прийомів їх передання з мови оригіналу на мову реципієнта.

Виклад основного матеріалу. У 2023 році на екрани вийшов анімаційний фільм «Мавка. Лісова пісня», створений за мотивами однойменного твору Лесі Українки. Режисери Олександра Рубан та Олег Маламуж визначили жанр як фентезі, романтичну історію та комедію. Прем'єра відбулася 2 березня 2023 року, після чого стрічка підкорила серця глядачів і встановила вражаючі рекорди. «Мавка» увійшла до двадцятки найкасовіших фільмів, ставши справжнім феноменом. Анімаційний фільм, створений англійською мовою на студії «Animagrad» («Film.UA Group»), був націлений на міжнародну аудиторію, а його покази пройшли у 140 країнах із дубляжем на 32 мови. Продюсерка Ірина Костюк зазначила, що «англійський оригінал

дав те, що ми експортували нашу українську культуру» [7]. Таким чином, глядачі з усього світу отримали можливість познайомитися з цією чудовою історією. Оригінал «Мавки» – англійською мовою, і він був також продубльований для українського прокату.

За словами О.В. Борисової, основна специфіка перекладу анімаційних фільмів – їх приналежність до аудіовізуального перекладу. «Під час аудіовізуального перекладу тлумач повинен відтворити єдність візуального й акустичного складників, передати культурні, жанрові та інші особливості оригіналу» [8, с. 77]. Цікавою особливістю, на нашу думку, є заміна прізвиська героя на український манер. Наприклад: «*I am extremely clumsy. My childhood nickname was Clumsy Lucas*» [9]. – «Я такий незграбний, мене знаєте як звали у дитсадку Лукаш Незграбченко» [10]. При перекладі прізвисько *Clumsy Lucas* було адаптоване для українського мовного контенту, прикметник *clumsy* було перекладено як *незграбний* та представлено у формі іменника з характерним для українських прізвиськ суфіксом *-енко*, що допомогло не лише зберегти зміст висловлювання, а й створити культурно відповідний еквівалент для української аудиторії.

Переклад наступного прикладу видається теж доволі цікавим, оскільки спостерігаємо повну заміну виразу: «*And the fans go wild!*» [9] – «Село просто стоїть на вухах!» [10].

Фразеологізм *стояти на вухах* не є буквальним еквівалентом *go wild*, але вони мають схожу емоційну конотацію, що дозволяє передати зміст через український ідіоматичний вислів. Використання метонімічного виразу «село просто стоїть на вухах» замість «фани шаленіють» краще узгоджується з візуальним контекстом, адже дія розгортається в українському селі на Волині. Така адаптація дозволяє перекладачу органічно інтегрувати реакцію персонажів у конкретну культурно-просторову ситуацію.

Загальновідомо, що з метою кращої адаптації текстів для їх подальшої локалізації слід звертатися до оригінальних українських ідіом, такий переклад не втрачає змісту, а контекстуальна заміна робить його більш «живим», емоційним та наближеним до розмовного стилю. Наприклад:

«*Where are you going? You're gonna die!*» [9] – «Братуку, ти куди? Корінці склеїти хочеш?» [10].

При перекладі питання «*Where are you going?*» використано «Братуку, ти куди?». Додавання слова *братуку* підсилює емоційність, створює атмосферу турботи та підкреслює близькість персонажів. Замість прямого «*You're gonna die!*» при перекладі обрано жартівливий вираз «Корінці склеїти хочеш?», що дозволило зробити фразу експресивною, водночас додати іронію, властиву українській розмовній мові.

Проаналізуємо ряд прикладів:

«*I'm a... borscht belt in combat polka*». – «Я маю борщепояс з бойового гопака».

Полька – швидкий танець, добре відомий в Європі та Америці, а ось гопак, національний танець нашого народу, знайомий кожному. Зробивши таку заміну, автор не лише наблизив персонажа до нас, а й інтерпретував англійський іменник *belt* у значенні рівня майстерності (аналогічно до поясів у бойових мистецтвах), адже гопак асоціюється з національним бойовим мистецтвом.

«*Nothing about the tree, but he just said he will go into the forest again to see the nice forest ... the tagma! Boy, what a fool*» [9]. – «Ні, ані словечка про рослинність. Проте він торочив, що знов піде у ліс, де його чекає якась лісова мавпа. Бовдур, які мавпи на Волині?» [10].

Як ми можемо побачити у нашому прикладі в тексті оригіналу автор використовує *tree*, а у тексті перекладу конкретне поняття замінюється загальним *рослинність*, тобто є більш узагальненим, але відповідає контексту. Використання дієслова *торочив* в українському тексті надає висловлюванню додаткового емоційного забарвлення, підкреслюючи багатослівність та певне дратування від мови персонажа, що контрастує з нейтральним *just said* в англійському оригіналі.

Фрол, не знаючи імені головної героїні в оригіналі використовує іменник *tagma*, який є співзвучним до Мавка, однак в українському перекладі використано словосполучення «лісова

мавпа», яке зберігає гумористичний тон оригіналу, але додає українського колориту через згадку про Волинь. Додавання цієї географічної назви робить фразу ближчою українській аудиторії й підсилює гумористичний ефект через недоречність мавп у цьому регіоні. Принагідно зазначимо, що використання цього топоніма не є випадковим, адже Леся Українка зазначала, що «Лісова пісня» з'явилася в результаті спогадів про дитинство, проведене на Волині, коли її навіки зачарував образ лісової русалки, мавки. Лексема *бовдур* зберігає тон саркастичного засудження оригінального *what a fool* і додає українського стилістичного відтінку.

Розглянемо наступний приклад: «*Madam, I am a fashion tsar in the making, not a spy*» [9]. – «*Мадам, я майбутня ікона моди, а не якийсь там шпигун*» [10].

Тут «*fashion tsar in the making*» замінено на «*майбутня ікона моди*», що є більш зрозумілим і звичним терміном для української аудиторії, використання прикметника *майбутня* замість дослівного перекладу надає виразу чіткого натяку на амбіції персонажа. Додавання зневажливого «*якийсь там*» передає іронію й гумористичний відтінок, закладений в оригіналі, підкреслюючи впевненість персонажа у своїй значущості.

У наступному прикладі переклад творчо адаптований для української аудиторії, пропонуючи яскравий і зрозумілий еквівалент: «*Now, I'll be Hercu-Leo*» [9]. – «*Я підкую хоч чорта*» [10]. У англійському оригіналі *Hercu-Leo* – це гра слів, що об'єднує ім'я грецького героя Геракла (Hercules) з іменем Лев (Leo), використана задля підкреслення сили та впевненості героя. В українському перекладі використано широковідомий українському глядачеві фразеологізм, який ефективно зберігає сенс і стиль оригіналу, водночас доповнює його народним колоритом і гумором.

У наступному прикладі в українському перекладі *Romeo* замінено на *юначе*, що є нейтральним і більш відповідним для локальної аудиторії: «*Well, your call, Romeo. We're always happy to have you with us*» [9]. – «*Вирішуй, слово за тобою, юначе! Ми завжди будемо тобі раді!*» [10]. Репліка звучить доброзичливо, зрозуміло та органічно для українського глядача.

«*Just don't tell Lesh. He'll think I'm stork-raving mad*» [9]. – «*Ні гу-гу Лісовику, скаже я головою лелекнучя*» [10].

Англійський варіант містить каламбур *stork-raving mad*, який обіграє відомий англійський вислів *stark-raving mad* (повністю божевільний), де розбіжність між словосполученнями полягає у заміні *stark* на *stork* (лелека). Український переклад передає аналізоване словосполучення шляхом створення аналогічного каламбуру: «*головою лелекнучя*», що зберігає іронію та є адаптованим для українського глядача. Український фразеологізм «*ні гу-гу*» також робить переклад більш колоритним і близьким до українського мовного середовища.

У репліках персонажів часто зустрічаються римовані вислови, які мають значення для сюжету. У таких випадках перекладачі стикаються зі складним завданням: зберегти оригінальну риму, перекласти текст дослівно або ж обрати варіант, який передаватиме зміст, але не буде римованим. В анімаційному фільмі «Мавка» перекладач намагався зберігати римування, якщо це було можливо, а подекуди створював нові віршовані фрагменти для досягнення комічного ефекту. Наприклад: «*Silks, ribbons and laces don't have to be disgraces. That's the Soul of Frol*» [9]. – «*Не страшні нам перепони, коли дуна в панталонах. Слоган бутика Фрола*» [10].

В оригіналі йдеться про атрибути моди (*silks, ribbons and laces*), а в українському перекладі з'являється гумористичний образ «*дуна в панталонах*», що додає несподіваної іронії та викликає сміх. Оригінал містить риму між *laces* і *disgraces*, тоді як український переклад римує «*перепони*» з «*панталонами*», що робить мову персонажа ритмічною. Побутовий вислів «*дуна в панталонах*» додає перекладу народного гумору, що добре сприймається локальною аудиторією.

Перекладачі додають національний колорит у текст перекладу, щоб підсилити комічний ефект. Розглянемо, наприклад: «*What the hometown hurricane is that?*» [9] – «*Святи кобилячі підкови, що це за ураган?*» [10].

В оригіналі використано вислів *hometown hurricane* задля номінування місцевого феномену, однак в українському перекладі обрано питому автохтонну українську лайку, а саме «святі кобилячі підкови», яка не тільки додає гумору, відповідає характерному стилю емоційних висловів у народній мові, але й вдало локалізує репліки головного героя. На основі наведених вище прикладів ми можемо стверджувати, що локалізація та адаптація є дійсно важливими перекладацькими техніками для правильної передачі гумору при дублюванні.

Висновки. Результати дослідження демонструють, що перекладацькі рішення, реалізовані в анімаційному фільмі «Мавка. Лісова пісня», ефективно виконують завдання локалізації, адаптуючи текст до культурних і лінгвістичних особливостей української аудиторії. Перекладачі вдало інтегрували українські реалії, зокрема через використання ідіом, фразеологізмів та стилістичних прийомів, які підкреслюють місцевий колорит і роблять текст близьким до розмовної української мови. Використання українських фразеологізмів сприяло збереженню змісту оригіналу та досягненню схожого емоційного ефекту, при цьому забезпечуючи органічність у сприйнятті тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Іваницька Н. Б. Англomовні фільмоніми в українському перекладі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.* 2021. Т. 32 (71), № 4, Ч. 2. С. 103–111.
2. Шахновська І.І., Кондратьєва О.В. Прагматична адаптація під час перекладу англomовних анімаційних фільмів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»* 2019. Вип. 40. Т. 3. С. 96–99.
3. Гастинщикова Л.О., Полякова О.В. Відтворення фразеологізмів у кіноперекладі анімаційних фільмів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Перекладознавство та міжкультурна комунікація.* 2018. Вип. 4. С. 78–82.
4. Гудманян А. Г., Полякова О.В. Критерії добору ліпсінк-відповідників в українському дубляжі англomовних анімаційних фільмів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія».* Серія «Філологічна». 2017. Вип. 67. С. 93–95.
5. Полякова О. В. Стратегії добору ліпсінк-відповідників в українському дубляжі англomовних анімаційних фільмів : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Одеса, 2015. 262 с.
6. Полякова О. В. Стратегія відбору ліпсінк-відповідників за принципом фонетичного синхронізму у дубляжі англomовних анімаційних фільмів українською. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Філологічна.* 2014. Вип. 45. С. 305–307.
7. «Мавка. Лісова пісня» у світовому прокаті – продюсерка про успіх мультфільму, сиквел і критику. URL: <https://suspihne.media/culture/438489-mavka-lisova-pisna-u-svitovomu-prokati-produserka-pro-uspih-multfilmu-sikvel-i-kritiku/>
8. Борисова О. В. Відтворення комічного в англо-українському перекладі як перекладознавча проблема (на матеріалі американських анімаційних фільмів). *Вчені записки Таврійського національного університету імені ВІ Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації.* 2020. Том 31 (70). С. 76–80.
9. *Mavka: The Forest Song* (2023). Transcript. URL: <https://scrapsfromtheloft.com/movies/mavka-the-forest-song-transcript/>
10. *Мавка: Лісова пісня* (2023). URL: <https://mavka.ua/uk/news/video>